

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Pidämme hankintalain uudistuksen, hallitusohjelmaan kirjattuja, yleisiä tavoitteita – säästöjen aikaansaamista ja kilpailun tehostamisesta – tärkeinä ja kannatettavina. On olennaista varmistaa, että uudistukset todella tukevat mikro- ja pk-yritysten osallistumista julkisiin hankintoihin ja tehostavat hankintamenettelyjä tarjousten määrän ja kilpailun lisäämiseksi julkisten hankintojen keskeisen ongelman, tarjousten vähäisyyden poistamiseksi ilman tarpeetonta hallinnollista taakkaa.

Valmistelussa esiin nostettu kanta, että sidosyksiköiden käytön rajoittaminen aiheuttaisi pienille kunnille erityisiä haasteita ja lisääisi hallinnollista taakkaa. Näkemys on virheellinen, eikä vastaa käytännön markkinatilannetta. Näkemyksemme mukaan tilanne on päinvastainen ja pienet kunnat voisivat merkittävästi hyötyä inhouse-käytäntöjen rajoittamisesta. Esimerkkinä voisi mainita pienen tai vaikkapa suuremmankin kunnan tarve saada käyttöönsä räätälöity, kunnan tarpeet yksilöllisesti huomioiva palvelu joihin sidosyksiköiden vakiomuotoiset ja usein myös suljetut järjestelmät eivät aina ole taloudellisesti ja vaikutuksiltaan tehokkain ratkaisu.

Pienten kuntien mahdollisuudet kilpailuttaa hankintojaan avoimilla markkinoilla ja löytää uusia, innovatiivisia ratkaisuja paranevat, jos ne eivät ole sidottuja sidosyksiköiden tarjoamiin palveluihin. Tämä toisi useita myönteisiä vaikutuksia kilpailun lisääntymisen, innovatiivisten ratkaisujen käyttöönoton, kuntien hankintaosaamisen lisääntymisen ja kuntien elinvoiman kasvun muodossa.

Esityksen tavoitteissa ja tämän lausuntokierroksen kysymyksenasettelussa on korostunut hankintayksiköiden toiminnalle aiheutuvat muutokset. Palveluja niille tuottavat yritykset ja muut organisaatiot ovat jääneet tarpeettoman vähälle huomiolle. Hankintayksiköjä lienee runsas tuhat mutta palveluja ja tavaroita niille toimittavia yrityksiä ja muita organisaatiota on julkaistun ostolaskudatan perusteella vuositasolla noin 80 000. Mikäli lakimuutos toteutetaan huomioimalla molemmat markkinaosapuolet tasapuolisesti, sillä olisi merkittävä vaikutus niin palveluntuottajien, hankintayksiköiden kuin koko yhteiskunnan taloudelle.

Lakiesityksen yhtenä ja varsin haitallisena lähtökohtana on olettamus, että hankintayksiköt voisivat korvata inhouse rajoitusten mahdollisesti aiheuttama kapasiteettivaje tietyillä toimialoilla siirtämällä palvelutuotanto sen itsensä tuottamaksi. Näin ei ole ja suurella todennäköisyydellä hankintayksiköt eivät myöskään näin toimisi.

Perusolettamuksena on myös se, että markkinaehtoinen palvelutuotanto ei pystyisi korvaamaan inhouse toimijoilta, rajoitusten voimaantullessa, purkautuvaa kapasiteettia. Tästä ei ole mitään näyttöä ja olettamus perustunee inhouse yhtiöiden ja niiden edunvalvojan perustelemattomiin väitteisiin. Mikäli markkinaehtoisilta palveluntuottajilta kysytään niin mitään kapasiteettivajetta ei ole ja kaikki inhouse rajoitusten myötä vapautuvat palvelut voidaan tuottaa markkinaehtoisesti toimivien organisaatioiden toimesta ja vieläpä aiempaa tehokkaammin ja kustannuksiltaan alhaisemmalla tasolla kilpailun tehostuessa.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

Julkisen hankinnan tärkein vaihe on hankinnan suunnittelu ja valmistelu. Hankintalain uudistuksen tulisi keskittyä siihen, miten hankintojen suunnittelua ja valmistelua voidaan edistää ja terävöittää markkinatietoa hyödyntämällä. Hyvä työkalu markkinatiedon hankintaan on valmisteilla olevan hankintatietovarannon merkittävin osa-alue, avoimena datana julkaistu ostolaskudata.

Tuemme ehdotuksia, joilla parannetaan hankintojen suunnittelua, valmistelua ja näihin vaiheisiin olennaisesti liittyviä markkinakartoituksia ja -vuoropuhelua. Laadukkaan, valmistelun tukena käytettävän markkinatiedon hyödyntäminen on keskeinen tekijä kilpailun tehostamisessa ja parempien hankintapäätösten tekemisessä.

Julkisten hankintojen ostolaskudataan perustuva markkinatieto on keskeinen työkalu hankintayksiköille. Näin ne voivat valmistella hankintansa entistä paremmin hyödyntämällä aiempia ostokäytäntöjä kuvaavaa dataa ja tehdä entistä parempia tarjouspyyntöjä. Näin mahdollisimman moni tarjoaja voisi osallistua kilpailutukseen esimerkiksi hankintojen osiin jakamisen tai mikro- ja pk yritykset huomioivien, dynaamisten hankintamenettelyjen lisääntyvän käytön myötä.

On esitetty, että kilpailutusten huolellisempi, markkinatietoon tukeutuva valmistelu aiheuttaisi ongelmia etenkin pienille kunnille. Väite on perustelematon, sillä asiantuntija-apua on saatavissa (esimerkiksi Kuntaliitto saa valtionapua kunnille suunnatun hankintaneuvonnan ylläpitoon). Hankintaprosessit ovat kehittyneet ja digitalisaation myötä markkinatiedon hyödyntäminen helpottaa pienten kuntien tarpeet huomioon ottavien kilpailutusten toteuttamista esimerkiksi hankintojen osiin jakamisessa kilpailun tehostamiseksi kunnan tarpeet huomioiden.

Pitkällä aikavälillä kilpailutusten huolellinen valmistelu kasvattaa kuntien hankintaosaamista, jolloin prosessit tehostuvat ja kunnista tulee osaavampia ostajia.

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

Hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:n muutokset voivat edistää markkinakartoituksen hyödyntämistä, joskin vaikuttavuus riippuu käytännön toimeenpanosta. On tärkeää kannustaa hankintayksiköitä hyödyntämään olemassa olevaa markkinadataa, kuten ostolaskutietoja, tarjouskilpailujen suunnittelussa ja valmistelussa sekä toteutuneiden hankintojen seurannassa että jälkiarvioinnissa. Viimeksi mainittua tukisi erinomaisesti jälki-ilmoittamisen pakollisuus kaikissa julkisissa hankinnoissa.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

Keinot, kuten markkinakartoituksen ja -vuoropuhelun vahvempi asema hankintamenettelyissä, ovat oikeansuuntaisia, mutta riittämättömiä. Tarvitaan lisäohjeistusta ja esimerkkejä parhaista käytännöistä, velvoittaa hankintayksiköt käyttämään markkinatietoa kaiken kokoisten kilpailutusten suunnittelussa ja valmistelussa parhaan lopputuloksen saavuttamiseksi. Markkinakartoitus pitäisikin säätää pakolliseksi kaikissa kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa. Nyt esillä oleva raja-arvo kymmenen (10) miljoonan arvoinen hankinta on harvinaisuus ja valtaosa useimpien toimialojen hankinnoista ei koskaan nouse mainittuun tasoon. Esitys ei myöskään huomioi millään tavoin sitä, että yli 96 % markkinoilla toimivista yrityksistä ei voi osallistua 10 miljoonan euron raja-arvon ylittäviin hankintoihin, joten esityksellä ei olen todellista vaikutusta markkinoiden toiminnan tehostumisessa eikä tarjonnan lisääntymisessä.

Markkinatietoa ja ostolaskudataa hyödyntämällä hankintayksiköt voivat jakaa hankintojaan osiin lakiuudistuksen tavoitteiden toteutumiseksi. Hankintojen osiin jakaminen, mikä tulisikin säätää pakolliseksi kaikissa kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa, tukee hallitusohjelmaan kirjattuja kilpailun tehostamistavoitteita ja lisää mikro- ja pk-yritysten osallistumista tarjouskilpailuihin. Toimintamalli olisi tehokas ratkaisu julkisten hankintojen krooniseen tarjouspulaan.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskeva vaatimus lisää kilpailua ja luo merkittäviä, uusia liiketoimintamahdollisuuksia, etenkin paikallisesti toimiville mikro- ja pk-yrityksille, jotka uudistuksen myötä voisivat tarjota tehostetusti palveluitaan pienille kunnille.

Pelkkä vähimmäisomistusvaatimus ei kuitenkaan ole riittävä, vaan sen lisäksi on huomioitava käyttääkö ostaja todellista määräysvaltaa sidosyksikköön. Käytännössä tämä tarkoittaa, että hankintayksikön on voitava ohjata yhtiön toimintaa samalla tavalla kuin se ohjaa omaa hallintoaan, kuten myös markkinaoikeus (MAO:500/2024 ja MAO:154/2024) on päätöksissään edellyttänyt. Markkinaoikeuden päätöksistä huolimatta laitton toimintamalli, jossa sidosyksikköhankintoja tehdään vetoamalla esimerkiksi selvästi alle yhden (1) %:n omistusosuuden tuomaan määräysvaltaan on jatkunut ja jatkuu edelleen. Lainsäätäjän on puututtava käytäntöön yksiselitteisesti markkinoiden toimivuuden takaamiseksi ja markkinaosapuolten syrjimättömän ja tasapuolisen kohtelun mahdollistamiseksi.

Sidosyksikön käyttäminen kilpailuttamisen sijaan on myös perusteltava hallituksen esityksessä esitetyllä tavalla ja tuotava esiin sen tarve ja hyöty hankintakohtaisesti.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Lain säännösten tulisi johtaa siihen, että merkittävä osa hankinnoista siirtyisi avoimille markkinoille, eikä pelkästään siihen, että kilpailuttaminen voidaan välttää, mikäli hankintayksikkö omistaa vähintään 10 % sidosyksikön osakkeista. jolla ei välttämättä ole mitään tekemistä todellisen määräysvallan käyttämisestä sidosyksikön toiminnan ohjaamisessa eikä päätösvallan käyttämisestä sidosyksikön operatiivisessa toiminnassa. Näkemyksemme mukaan 10 % omistussääntö ei voi olla määräysvallan perusteena eikä muu lainsäädäntökään tunnista mahdollisuutta, että mainittu omistusosuus tuottaisi määräysvallan esimerkiksi osakeyhtiössä. Lainsäädäntöön ei pidä sisällyttää tällaista, muun lainsäädännön ohittavaa Suomi himmeliä.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

Mikäli lakimuutos toteutetaan todelliseen määräysvaltaan liittyvin säännöksin, muutos tehostaa kilpailua, mahdollistaa markkinoilla toimivien eritaustaisten toimijoiden syrjimättömän ja tasapuolisen kohtelun sekä tuottaa uusia ratkaisumalleja hankintayksiköiden käyttöön että mahdollistaa kustannustehokkuuden paranemisen.

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

Organisaatiomme ei ole sidosyksikön omistaja.

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

Näkemyksemme ja kokemuksemme mukaan inhouse-käytäntöjen rajoittaminen todellisen määräysvallan vaatimisen ja omistusosuuden vähimmäisvaatimus eivät vaikeuta pienten kuntien hankintojen toteuttamista. Todellisuudessa inhouse-käytäntöjen rajoittaminen luo edellytykset kilpailun avaamiselle ja tuo kunnille enemmän vaihtoehtoja ja parempia palveluita sekä mahdollistaa paikallisesti toimivien mikro- ja pk-yritysten tarjonnan oman kunnan kilpailutuksiin osallistumisen.

Pienet kunnat eivät jää yksin kilpailutusten kanssa omistusosuusvaatimuksien toteutuessa, kuten on esitetty, sillä ne voivat hyödyntää markkinatietoa ja hankinta-asiantuntijoita tukemaan omia hankintakäytäntöjään ja prosessejaan.

Muutoksesta aiheutuvat kustannukset ovat alhaiset ja hallinnolliset toimenpiteet kevyitä. Eräissä kannanotoissa esiin nostetut miljardiluokan kustannusten nousu on täysin perustelematon ja arkijärjen vastainen. Toisaalta Inhouse-hankintojen rajoittaminen luo merkittäviä säästöjä edesauttaen pienten ja paikallisten, erityisosaamista ja paikallistuntemusta omaavien yritysten pääsyn julkishankintojen markkinoille. Lisäksi pitää muistaa, että sidosyksiköt eivät voi tuottaa palveluja muille kuin omistajilleen ja näin ollen esimerkiksi vientitoiminnan mahdollistavat innovaatiot jäävät hyödyntämättä.

Avoin kilpailutus lisää alueellista osaamista ja työllisyyttä sekä tukee paikallista yrittäjyyttä, mikä tuo pienille kunnille useita etuja, kuten kuntien elinvoiman kasvun, hankintaosaamisen ja verotulojen lisääntymisen.

Monilla aloilla, kuten ICT-palveluissa, terveydenhuollossa ja teknisissä palveluissa, innovaatiot syntyvät markkinaehtoisesti, eivät kunnallisissa sidosyksiköissä, joten kilpailun avaaminen luo pohjaa innovatiivisten ja tehokkaiden ratkaisujen esiin nousulle.

Muutoksen pitkän aikavälin hyötyjä ovat kilpailun lisääntyminen, paremmat markkinaehtoiset ratkaisut, kuntien ja muiden pienten hankintayksiköiden osaamistason nousu ja elinvoiman kohentuminen. Pienten kuntien taloudelle sidosyksiköiden toiminnan rajoittaminen luo edellytykset taloudellisen tilanteen kohentumiselle ja mahdollistavat merkittäviä säästöjä inhouse-yhtiöiden monopoliaseman murtuessa.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Siirtymäaikojen tulee olla riittäviä, jotta markkinat ehtivät sopeutua ja sidosyksiköiden osittainen alasajo ja / tai uudistuminen voidaan toteuttaa hallitusti. Toisaalta erityisaseman purkautuessa sidosyksiköille avautuu uusia liiketoimintamahdollisuuksia, jos ne muuttavat toimintansa markkinaehtoiseksi.

Poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuuksiin voidaan harkita tietyissä tapauksissa, kuten yhteiskunnallisten tai kriittisten palveluiden kohdalla. Esimerkkinä voidaan mainita sähkönjakelu tai vesihuolto. Mikäli poikkeuksia omistusosuuksiin käytetään, tulee ennen poikkeuksen hyväksymistä varmistaa ja perustella yksityiskohtaisesti, että markkinaehtoista tarjontaa ei ole.

• Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?

Inhouse-yhtiöiden toiminnan tulee olla kaikin puolin avointa ja läpinäkyvää. Inhouse-yhtiö on käytännössä sidosyksikön ”konserniyhtiö” jota tulisi koskea samat avoimuusvelvoitteet kuin sen ”omistajaa”, mikäli niiden toiminta mahdollistetaan myös jatkossa, joten niiden toimintaa on ainakin valvottava ja avattava julkisuudelle kuten julkisuuslaki määrää (esimerkkinä kunnat). Mikäli sidosyksiköiden käyttö sallitaan edelleen, tulee niille asettaa selkeät, toiminnasta kertovat avoimuusvelvoitteet ja niiden tulee julkaista esimerkiksi ostolaskudata samoin ehdoin kuin niiden omistajat, ovatpa omistusosuudet minkä kokoisia tahansa.

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Yksi erityishuomiota vaativa muutos sidosyksikköjen käyttöön liittyy ns. horisontaalisen yhteistyön käsite. Horisontaalisen yhteistyön hyväksyminen sidosyksikön käytön perusteeksi ei saisi jatkossa olla perusteena sidosyksiköiltä tehtävissä hankinnoissa vaan jokaisen hankintayksikön tulisi täyttää yksinään lain vaatimukset. Myöskään esimerkiksi kuntayhtymä- tai yhteismuotoinen omistus ei saisi olla perusteena sidosyksikköhankintojen tekemiselle.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Esityksen tulee varmistaa, että turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskevat vaatimukset täyttyvät koko hankinnan elinkaaren ajan. On tärkeää huomioida ostolaskudataan perustuvan markkinatiedon rooli turvallisuuteen liittyvien riskien tunnistamisessa. Inhouse-yhtiöiden esiin nostama, niiden merkitys huoltovarmuuden turvaamisessa eivät perustu mihinkään faktoihin, jonka myös Huoltovarmuuskeskus on kieltänyt ja kannanotoissaan todennut. Inhouse yhtiöiden ja niiden edunvalvojan ajama dominanssi heikentäisi huoltovarmuutta ja toisaalta laaja-alaisesti palveluja ja tavaroita tuottavien yritysten mukanaolo julkisissa hankinnoissa lisäisi huoltovarmuutta, joten yhteiskunnan ja huoltovarmuuden kannalta paras ratkaisu on mahdollisimman monen toimijan mukanaolo julkispalveluiden tuottamisessa.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

Ei kommentoitavaa

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

Ei kommentoitavaa

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Ehdotetut muutokset voivat lisätä hankintojen avoimuutta mutta ovat esimerkiksi ristiriitaisia esityksen tavoitteiden kanssa mm. jälki-ilmoittamisen osalta. Ilmoituksia tulisi täydentää markkinatietoon perustuvalla pakollisella lisäinformaatiolla (esimerkiksi tietopyyntö perusteluineen, markkinakartoitus – ja vuoropuhelu), jotta julkisiin hankintoihin osallistuvat tarjoajat voivat paremmin arvioida mahdollisuuttaan osallistua kilpailutuksiin ja tarjota kilpailukykyisiä ratkaisuja.

Lakiesityksessä ehdotetaan jälki-ilmoitusten tekemistä vain osasta julkisia hankintoja ja se on vahvasti ristiriitainen hallitusohjelmaan kirjatun hankintatietovarannon perustamisessa ja hyödyntämisessä hankintojen tiedolla johtamisen lähteenä. Lisäksi hankintayksiköiden jälki-

ilmoituskäytännöt ovat menneinä vuosina olleet varsin puutteellisia ja jälki-ilmoittamisen osuus toteutuneita hankinnoista on hiipunut tasaisesti vuodesta 2020 lähtien. Vuonna 2024 jälki-ilmoitusten osuus oli 68,1 % ja vastaava luku vuoden 2023 osalta oli 50,2 %. Mainituista syistä toteutuneiden hankintojen pakollinen jälki-ilmoittaminen tulee kirjata lakiin ehdottomana velvollisuutena ja sanktioituna. Lisäksi jälki-ilmoittaminen tulee laajentaa kaikkiin kansalliset- ja EU-kynnysarvot ylittäviin hankintoihin sekä lakiin sisätyvien erityisehtojen sallimiin pienhankintoihin, jotka ylittävät kansallisen tavaroiden ja palvelun kynnysarvon. Jos näin ei toimita, niin esimerkiksi uudistuksen yhtenä tavoitteena olevan, hankintatietovarannon kerääminen ja hyödyntäminen vesittyvät oleellisilta osin.

Jälki-ilmoittamisen ja ostolaskudatan yhdistelmän avulla voidaan seurata kaikkien ilmoitettujen hankintojen toteutumista koko sopimuskauden osalta ja yhdistelmän avulla voidaan myös tehokkaasti paljastaa mahdollisia kustannusylityksiä tai väärinkäytöksiä esimerkiksi sopimukseen sisällytetyistä lisähankinnoista.

Lukuisia kilpailutuksia järjestävien ja hankintailmoituksia laativien yhteishankinta-yksikköjen asemaa ja toimintamallia tulee tarkentaa ainakin siltä osin, että palveluja tuottava sidosyksikkö ei voisi jatkossa toimia yhteishankintayksikkönä siltä palveluja ja tavaroita ostavien asiakkaidensa puolesta. Nykykäytäntö rajoittaa kilpailua ja eikä kohtele syrjimättömästi eikä tasapuolisesti muita markkinoilla toimivia palvelujen tai tavaroiden tuottajia. Markkinoille haitallisena ilmiönä voisi nostaa esille ict-palveluja hyvinvointialueelle tuottavan, sen tytäryhtiön kilpailuttamat ict-palvelut niin emo-organisaationsa kuin muiden hyvinvointialueiden käyttöön. On mahdollista, jopa todennäköistä että kilpailutuksen ehdot laaditaan sidosyksikön toimesta tukemaan sen hyvinvointialueille aiemmin toimittamia ja ylläpitämiä palveluratkaisuja.

Muut huomiot

Hankintayksiköiden julkaisema ostolaskudata on merkittävä markkinatiedon ja uudistuksen tavoitteena olevan hankintatietovarannon keskeisin lähde, joka parantaa hankintojen valmistelua, tehostaa kilpailua sekä mahdollistaa hankintojen tiedolla johtamisen. Sen laajempi ja systemaattisempi hyödyntäminen auttaa hankintayksiköitä hyödyntämään markkinatietoa hankintojen suunnittelussa ja valmistelussa sekä tarjoajia ymmärtämään paremmin julkishallinnon markkinoita ja tarpeita. Markkinatiedon aiempaa laaja-alaisempi hyödyntäminen tarjoaa mainiot työkalut hankintojen tiedolla johtamiseen lisäten julkisten hankintojen houkuttelevuutta ja sitä kautta aiempaa laajempaa tarjoajajoukkoa osallistumaan julkisiin hankintoihin.

Suomen Yrittäjien hankintaneuvontapalvelun toimesta yrityksille annettava hankintaneuvonta on valtionapupäätöksen perustelujen mukaan osoittautunut menestystekijäksi etenkin mikro- ja pienyritysten aktivoimiseksi tarjoajiksi julkisiin hankintoihin. Toinen tärkeä ja vaikuttavuudeltaan ehkä jopa tehokkaampi keino lisätä tarjousten määrää kilpailutuksissa, on ollut neuvontapalvelun toimesta hankintayksiköille tarjotut palvelut ja ratkaisumallit mikro- ja pk-yritysten kilpailutuksiin osallistumisen aktivoimiseksi.

Mikro- ja pk-yritysten erityistarpeiden esiin nostaminen osana hankintojen valmistelua ja toteutusta, ovat edistäneet mainittujen yritysten osallistumista kilpailutuksiin ja sitä kautta tarjousmäärän kasvuun, joka on johtanut kilpailun tehostumiseen ja uusien palveluntuottajien esiinmarssiin entistä edullisempien hankintojen tuottamiseksi.

Hankintalain muutoksien perusteena olevat hallitusohjelman kirjaukset tukevat yksiselitteisesti kilpailun lisäämistarvetta ja hankintoihin jätettävien tarjousten määrän kasvattamista. Saamani tiedon mukaan Suomen Yrittäjien ylläpitämään julkisten hankintojen neuvontapalveluun ollaan kuitenkin kohdistamassa merkittäviä leikkauksia ja neuvontapalvelun tuottamiselle asetetaan ministeriön päätöksellä kohtuuttomia ehtoja palvelun tuottamiseen.

Nämä viestit ovat hämmentäviä, koska lakiuudistuksen, hallitusohjelmaan kirjattuina tavoitteina on nostaa niin tarjoavien yritysten kuin tarjousten määrää kilpailun tehostamiseksi. Neuvontatoiminnan alasajo ja ehtojen merkittävä kiristäminen on mitä suurimmassa määrin vastoin hallitusohjelmaan kirjattuja tavoitteita.

Hankintojen reiluin pelisäännöin toteutettavat kilpailutukset, avun tarjoaminen mikro- ja pk-yrityksille jalostavat palveluja, tehostavat kilpailua ja tuottavat sekä parempia, että edullisempia ratkaisuja koko yhteiskunnan parhaaksi.

Saariketo Jorma
Handata Oy